

การเตรียมความพร้อมของ หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น ของสำนักงานศาลยุติธรรม

The Preparation of Ministry of Justice's Agencies for the Establishment of Courts of First Instance in the Office of Judiciary

วัลลภ นาคบัว*

■ บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่อรองรับ การจัดตั้งศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรม” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียม ความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาล ชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรม และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในลักษณะ บุรณาการและประสานแผนงานดำเนินงานในภาพรวมต่อไป

โดยปัญหาที่พบจากการรวบรวมข้อมูล กฎหมาย สถิติ และความเห็นของ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การที่หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ส่วนใหญ่ขาดความพร้อมทั้งในเรื่องการจัดหาที่ดินเพื่อรองรับการก่อสร้าง อาคารที่ทำการ บุคลากร การจัดสรรอัตรากำลัง และงบประมาณ ผู้ศึกษา จึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ 3 ประการ คือ 1) ควรให้สำนักงานศาลยุติธรรม เสนอแผนการจัดตั้งศาลชั้นต้นให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงาน ยุติธรรมแห่งชาติให้ความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี 2) มอบให้บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด เป็นผู้จัดหาที่ดินและจัดสร้าง

* รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

อนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน ในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้ง ศาลชั้นต้นและแผนคดีในศาลยุติธรรม

อาคารสำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ 3) สร้างกระบวนการสร้างการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหาในเรื่องความไม่พร้อมให้หน่วยงานกลาง (สำนักงานประมาณ สำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พร.) เพื่อวิเคราะห์และจัดสรรงบประมาณในลักษณะบูรณาการ

คำสำคัญ : จัดตั้งศาลชั้นต้น, กระทรวงยุติธรรม

■ Abstract

The purpose of this research was to study and analyze the circumstances and problem issues concerning Ministry of Justice agencies' preparation for the Establishment of Courts of First Instance in the Office of Judiciary. This study also aimed to propose the appropriate integrated ways to coordinate the overall operation plan in establishing the Court of First Instance between the Ministry of Justice agencies and the Office of Judiciary in the future.

The problem analysis from statistics, legal, documentary and in-depth interviews of representatives from relating justice system agencies revealed that most of agencies in Ministry of Justice have some common problems, particularly the deficiencies of land resource for the preparation of establishing the office building, personnel, human resources allocation and budget. According to the

problem findings, the author would like to propose three solutions as follows : 1) the Office of Judiciary should propose the plan for establishing the first instance court to the National Justice Commission for its recommendations to the cabinet 2) Assigning Dhanarak Asset Development Company Limited to provide land resource, office buildings and all required materials for justice system agencies 3) Building awareness on resource deficiencies to the government agencies which are responsible for the overall budgetary and human resource, for example, Bureau of the Budget, Office of the Civil Service Commission and Office of the Public Sector Development Commission, to analyze and allocate the integrated budget.

■ บทนำ

การจัดตั้งศาลยุติธรรมชั้นต้นของสำนักงานยุติธรรมชั้น ไม่ว่าจะเป็นศาลจังหวัด ศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดสาขา หรือศาลแขวง โดยมีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์หลักเพื่อรองรับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นให้ประชาชนได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและมีภาระค่าใช้จ่ายน้อย ซึ่งจะเป็นการสร้างความเป็นธรรมและความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดีหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นเป็นเหตุให้มีการแยกส่วนราชการของสำนักงานศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมาสำนักงานศาลยุติธรรมได้เริ่มมีการจัดทำแผนการจัดตั้งศาลยุติธรรมประจำปีขึ้นโดยคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรม แต่การดำเนินการดังกล่าวของสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นกรณีที่จะมีผลกระทบต่อหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่จะเกิดกับหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม ทั้งในส่วนของการคุมประพฤติ กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้านทั้งในเรื่องการจัดหาพื้นที่เพื่อรองรับการก่อสร้างอาคารที่ทำการ การจัดสรรอัตรากำลัง และการได้รับจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างที่ทำการ วัสดุครุภัณฑ์ งบประมาณ และการดำเนินการ และค่าตอบแทนของบุคคลากร ส่งผลให้เมื่อมีการเปิดทำการของศาลแล้ว หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมต้องเข้าอาคาร และเกลี้ยอัตรากำลังภายในหน่วยงาน และหลายหน่วยงานก็ไม่สามารถดำเนินการทันต่อการเปิดทำการศาลดังกล่าว

แม้สำนักงานศาลยุติธรรมจะได้มีการดำเนินการเพื่อให้มีการประสานงานและเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการจัดตั้งและเปิดทำการศาลชั้นต้นด้วยการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปเข้าร่วมการประชุม เพื่อรับฟังปัญหา ข้อขัดข้องข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะของหน่วยงานต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เกิดผลดังเช่นที่หน่วยงานต่าง ๆ คาดหวังและตามที่มีการประชุม

ปรึกษาหารือกันไว้ เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ มีกระบวนการทำงานที่แยกจากกัน เป็นผลให้ปัญหาข้อขัดข้องที่ประสมร่วมกัน คือ ด้านสถานที่ บุคลากร และงบประมาณ ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วนหน่วยงานการพัฒนาด้านพินิจก็ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ เนื่องจากกรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ต่างล้วนเป็นหน่วยงานที่มีความจำเป็นในการใช้อาคารสถานที่ บุคลากร และงบประมาณในการดำเนินการจำนวนมาก เพราะเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะและมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไป แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ทำให้ทั้งสามหน่วยงานได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเกลี้ยอัตรากำลังภายในหน่วยงาน การขอใช้สถานีดำรงเป็นสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องขังชั่วคราว การใช้อาคารรับส่งจากเรือนจำจังหวัดไปยังศาลจังหวัด ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนที่ได้รับเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งการดำเนินการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้เป็นผลให้ประชาชนกลายเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายในทางอ้อมไปด้วย

■ วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรม

2. เสนอแนวทางในการบริหารจัดการและ

บูรณาการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรม โดยเฉพาะการจัดเตรียมสถานที่ อัตรากำลัง และงบประมาณ

■ วิธีการศึกษา

มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรมในปีงบประมาณ 2557-2558 และประเด็นปัญหาของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม โดยเฉพาะข้อมูล สถิติ การประมาณการความต้องการเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่ อัตรากำลัง และงบประมาณเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นดังกล่าว เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอเป็นแนวทางการบริหารจัดการและบูรณาการการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมต่อไป

■ ผลการศึกษา

1. เกณฑ์การจัดตั้งศาลของสำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีแนวคิดหลักที่สำคัญในการจัดตั้งศาลโดยเห็นว่า สิทธิของประชาชนที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม คือ สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ซึ่งการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวนี้ นอกจากศาลขนาดใหญ่แล้วยังรวมถึงการเข้าถึงศาลที่พิจารณาคดีเล็กน้อย (Small Claim Court) อีกด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติให้ใช้

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 และ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 6 จึงกำหนดให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) มีอำนาจเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง การยุบเลิก หรือการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลของศาลยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงจำนวน สภาพสถานที่ตั้ง และเขตอำนาจศาลตามที่จำเป็น เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นไปโดยเรียบร้อยตลอดราชอาณาจักร

นับตั้งแต่การแยกศาลและกระทรวงยุติธรรม ในปีพ.ศ. 2543 ก.บ.ศ. ได้เห็นชอบหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดในการจัดตั้งศาลจังหวัดและเห็นชอบแผนการจัดตั้งศาลจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. 2547 รวมทั้งมีมติเห็นชอบการเปิดทำการศาลแขวงในภูมิภาคและในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสำนักงานศาลยุติธรรมได้ใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดตั้งศาลตลอดมา ต่อมา ก.บ.ศ. ได้ทบทวนเกณฑ์การจัดตั้งศาลและแผนจัดตั้งศาลตามมติดังกล่าว และได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 7/2558 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2558 เห็นชอบเกณฑ์การจัดตั้งศาลและแผนจัดตั้งศาลจังหวัดและศาลแขวงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2562 ดังนี้

1.1 จำนวนประชากรในเขตศาลใหม่ ไม่น้อยกว่า 150,000 คน

1.2 สถิติคดีรับใหม่เฉลี่ย 3 ปี ไม่น้อยกว่า 1,000 คดี

1.3 ระยะทางระหว่างศาลใหม่กับศาลเดิม ไม่น้อยกว่า 70 กิโลเมตร

1.4 การคมนาคมระหว่างอำเภอของศาลใหม่ มีความสะดวก

1.5 เนื้อที่ศาล ไม่น้อยกว่า 20 ไร่

1.6 ความเห็นของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานเห็นชอบด้วยเป็นส่วนใหญ่

1.7 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ประชาชนเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่

ทั้งนี้ ให้ยกเว้นหลักเกณฑ์บางข้อ เพื่อ

ประโยชน์ในการกระจายความยุติธรรมให้แก่ประชาชน

2. ข้อมูลการจัดตั้งศาลของสำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม ได้จัดทำแผนการจัดตั้งศาลยุติธรรม โดยได้นำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถิติปริมาณคดีในพื้นที่ ความพร้อมต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้นเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศาลทั้งในส่วนศาลจังหวัด ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการจัดตั้งศาลจังหวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562

ลำดับ	ปีงบประมาณ	จำนวนศาล	ชื่อศาล	เขตอำนาจศาล
1	2557	2	1. ศาลจังหวัดพิจิตร จังหวัดนครราชสีมา 2. ศาลจังหวัดวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์	1. อำเภอพิจิตร อำเภอชุมพวง อำเภอห้วยแถลง กิ่งอำเภอเมืองยาง และกิ่งอำเภอพระทองคำ 2. อำเภอวิเชียรบุรี บึงสามพัน ศรีเทพ และหนองไผ่
2	2558	1	ศาลจังหวัดสอ จังหวัดเชียงใหม่	อำเภอสอ จอมทอง ดอนเต่า อมก๋อย และแม่แจ่ม (ยกเว้นตำบลแจ่มหลวง บ้านจันทร์ และแม่แดด)
3	2559	2	1. ศาลจังหวัดเชียงคำ จังหวัดพะเยา 2. ศาลจังหวัดชุมแพ จังหวัดขอนแก่น	1. อำเภอเชียงคำ จุน และกิ่งอำเภอภูซาง 2. อำเภอชุมแพ ภูผาม่าน ภูเวียง สีชมพู หนองเรือ และกิ่งอำเภอหนองนาคำ
4	2562	2	1. ศาลจังหวัด ตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี 2. ศาลจังหวัด พระประแดงจังหวัด สมุทรปราการ	1. อำเภอตระการพืชผล ศรีเมืองใหม่ และเขมราฐ 2. อำเภอพระประแดง และพระสมุทรเจดีย์

หมายเหตุ ในปีงบประมาณ 2560-2561 ไม่มีแผนการจัดตั้งศาลจังหวัด

สำหรับแผนการเปิดศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวปีงบประมาณ 2557-2559 จำนวน 6 ศาล ได้แก่ ศาลจังหวัดฝาง แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดแม่สอดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดทองผาภูมิแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดเกาะสมุยแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลจังหวัดตะกั่วป่าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดเบตงแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวแต่ไม่ได้รับงบประมาณปีงบประมาณ 2557

3. สรุปความต้องการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น

จากข้อมูลการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนการจัดตั้งศาลยุติธรรมในปัจจุบัน และข้อมูลหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม สามารถประเมินความต้องการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรมโดยเฉพาะด้านการจัดเตรียมสถานที่อัตรากำลังและงบประมาณเพื่อรองรับศาลจังหวัดสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปความต้องการด้านบุคลากรและงบประมาณของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัด และศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว)

หน่วยงาน	อัตรากำลัง (คน)	งบบุคลากร (ล้านบาท)	งบครุภัณฑ์ (ล้านบาท)	งบดำเนินงาน (ล้านบาท)
กรมราชทัณฑ์	55	12.8	5.9	6.5
กรมบังคับคดี	11	3.5	2.4	1.5
กรมคุมประพฤติ	10	4.6	5.3	1.6
กรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและ เยาวชน	29	6.9	4.1	3.4
รวม	105	27.8	17.7	13
รวมทั้งสิ้น	105		58.5	

ตารางที่ 3 สรุปความต้องการด้านอาคารและที่ดินของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น

หน่วยงาน	พท. ที่ต้องการ (ไร่)	งบประมาณก่อสร้างอาคารบูรณาการร่วม (ล้านบาท)	ค่าเช่าระหว่างการก่อสร้างอาคารบูรณาการ (ล้านบาท)	งบประมาณก่อสร้างเรือนจำ (ล้านบาท)
กรมราชทัณฑ์	8 - 10	70.4	-	120
กรมบังคับคดี			0.36	-
กรมคุมประพฤติ			0.72	-
กรมพินิจฯ			-	-
รวม	8 - 10	70.4	1.08	120

โดยข้อมูลความต้องการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นดังกล่าวข้างต้น ได้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชุมคณะกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนคดีในศาลยุติธรรม ทั้งในส่วนข้อมูลด้านอัตราบุคลากร งบประมาณ และพื้นที่หรืออาคารสถานที่ สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านกรอบอัตรากำลัง

(1) ข้อมูลอัตรากำลัง และงบประมาณต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นฯ ได้ผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานมาแล้ว แม้จะเป็นศาลจังหวัดที่จัดตั้งใหม่ แต่เป็นการเปิดในพื้นที่จังหวัดเดิม ข้อมูลที่นำเสนอจึงไม่ใช่การนำกรอบอัตรากำลังของแต่ละหน่วยงานมาขอใหม่ทั้งหมด แต่ได้พิจารณาถึงเหตุผล ความจำเป็น การเกลี่ยอัตรากำลังของ

หน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ข้อมูลที่นำเสนอเป็นการนำเสนอกรอบอัตรากำลังของแต่ละหน่วยงานทั้งหมดเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ในเบื้องต้น และได้พิจารณาถึงเหตุผล ความจำเป็น การเกลี่ยอัตรากำลังของหน่วยงานต่าง ๆ จึงสรุปมาเป็นจำนวนที่ต้องการเพิ่มเติม ปรากฏตามเอกสารที่แต่ละหน่วยงานได้นำเสนอ รวมถึงงบประมาณการก่อสร้าง งบบุคลากร งบครุภัณฑ์งบดำเนินงาน จำนวนพื้นที่ และค่าเช่าระหว่างการก่อสร้าง โดยมี 2 ข้อเสนอ คือ ข้อเสนอที่ 1 เป็นกรอบมาตรฐานความต้องการอัตรากำลังและงบประมาณของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น ๆ ในอนาคต ข้อเสนอที่ 2 เป็นความต้องการอัตรากำลังและงบประมาณสำหรับกรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี เพื่อรองรับศาลชั้นต้นที่เปิดทำการไปแล้ว และที่กำลังจะเปิดในปีงบประมาณ 2559 เพื่อให้ทั้ง 3 หน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบ

(2) สำหรับกรอบอัตรากำลังและงบประมาณของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะมีความแตกต่างกับ 3 หน่วยงาน เนื่องจากศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวได้เปิดทำการหมดแล้ว กรอบอัตราและงบประมาณที่เสนอมาของกรมพินิจฯ อาจเป็นกรอบมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อรองรับการเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลชั้นต้นที่จะจัดตั้งใหม่ และขออนุมัติในหลักการเพื่อสนับสนุนและรองรับศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่เปิดทำการไปแล้ว ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังใด ๆ

(3) ขณะนี้สำนักงาน ก.พ. อยู่ระหว่างการพิจารณาคำขออัตรากำลังเพิ่มเติมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม และได้มีการพิจารณาไปบ้างแล้ว เช่น กรมราชทัณฑ์ ขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ โดยกรอบอัตรากำลังที่ผ่านการพิจารณาเป็นพันตำแหน่ง แต่จำนวนที่แน่นอนขึ้นกับความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง หลักการที่อนุมัติให้กรมราชทัณฑ์คือไม่เกินร้อยละห้าสิบของคำขอ โดยมีเงื่อนไขให้กรมฯ ตรวจสอบอัตรารว่างปัจจุบันของหน่วยงานและหักลบออก โดยอัตรากำลังที่ได้มาจาก 2 การกิจ ได้แก่ การกิจการควบคุมผู้ต้องขัง ทั้งเรือนจำพิเศษและเรือนจำทั่วไปซึ่งอัตราที่ได้รวมถึงอัตราเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นๆ ด้วยประมาณ 1,000 ตำแหน่ง และการกิจการพัฒนาสุขภาพอนามัยซึ่งได้รับเต็มอัตรากำลังที่ขอ สำหรับกรมคุมประพฤติ กรมพินิจและกรมบังคับคดี อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ หรือ คปร.

(4) สำหรับการขอยกเว้นมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ อาจไม่จำเป็นเนื่องจากปัจจุบัน คปร. จะพิจารณาถึงภารกิจ เหตุผล และความจำเป็นของการขออัตรากำลังเป็นหลัก รวมไปถึงสาระสำคัญของการขอเพิ่มเติม หากเป็นนโยบายของรัฐบาล หน่วยงานสามารถขอเพิ่มได้อยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่หน่วยงานที่ขอเพิ่มเติมจะได้รับการพิจารณาจัดสรรให้ นอกจากนี้สำนักงาน ก.พ. ได้มีหนังสือเวียนเรื่องมาตรการการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ พ.ศ. 2557 – 2561 โดยหน่วยงานราชการสามารถขออัตรากำลังได้เพิ่มเติมใน 2 กรณี กล่าวคือ กรณีที่มีการตั้งจังหวัดหรือกรมใหม่ หรือกรณีที่เป็นการกิจสำคัญของหน่วยงานที่รัฐบาลสั่งการตามยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ และมีงบประมาณรองรับ ซึ่งกรณีของกระทรวงยุติธรรมเข้าข่ายอยู่แล้ว

(5) กรอบอัตรากำลังมาตรฐานของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม สำนักงาน ก.พ. เห็นว่า สามารถเห็นชอบในกรอบมาตรฐานเบื้องต้นได้ แต่จะกำหนดเป็นตำแหน่งอะไรบ้างขอให้มีการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพราะอาจจะไม่ใช่การขอกรอบอัตรากำลังสำหรับข้าราชการอย่างเดียว แต่จะมีกรอบของพนักงานราชการมาเพิ่มเติมด้วย

(6) หน่วยงานราชการไทยมีความหลากหลายในภารกิจ โดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะมีความแตกต่างกว่าหน่วยงานราชการอื่น เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดวิธีการและระยะเวลาดำเนินการ รวมถึงอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงเห็นควรที่สำนักงาน ก.พ. จะได้พิจารณาถึงความแตกต่าง

เหตุผล และความจำเป็นของการจัดสรรอัตรา กำลังสำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วย

3.2 ด้านพื้นที่ อาคาร การก่อสร้างและงบประมาณ

(1) งบประมาณในการก่อสร้างอาคาร บูรณาการร่วม 7- ล้านบาท และงบประมาณ การก่อสร้างเรือนจำ 120 ล้านบาท จะต้อง ไม่ซ้ำซ้อนและต้องชี้แจงให้เห็นว่างบประมาณ อาคารบูรณาการร่วมรวมถึงกรมราชทัณฑ์ใน กรณีที่มีหรือไม่มีพื้นที่ก่อสร้างเรือนจำหรือไม่ ซึ่งหากทราบแน่นอนว่าไม่มีหน่วยงานของ กรมราชทัณฑ์อาจปรับจำนวนงบประมาณลงได้ ที่ประชุมเห็นควรให้บันทึกเป็นข้อสังเกตว่า โดยหลักการ อาคารบูรณาการร่วมจะเป็นสถานที่ รองรับการดำเนินงานของ 3 หน่วยงานใน กระทรวงยุติธรรม สำหรับกรมราชทัณฑ์ถ้ามี พื้นที่สร้างเรือนจำไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ใน อาคารบูรณาการร่วม แต่หากอยู่ระหว่างการ สร้างเรือนจำหรือไม่มีพื้นที่ก่อสร้างเรือนจำ อาจจำเป็นต้องมีส่วนสำนักงานชั่วคราวใน อาคารบูรณาการร่วม และต้องมีการจัดสรร พื้นที่การควบคุมผู้ต้องหาที่เป็นสัดส่วน โดย คำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาและประชาชนที่มา ติดต่อราชการในอาคารบูรณาการร่วมด้วย ซึ่งกองออกแบบและก่อสร้างได้ทราบถึง รายละเอียดทางเทคนิคในเรื่องนี้แล้ว และมีข้อมูล เบื้องต้นแล้วว่าพื้นที่ใดบ้างจะมีการก่อสร้าง เรือนจำ ดังนั้น ในแผนต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า การก่อสร้างเรือนจำจะมีที่ใดบ้าง และในกรณี ไม่มีพื้นที่หรือในระหว่างการก่อสร้างเรือนจำ จำเป็นต้องมีสำนักงานและที่ควบคุมผู้ต้องหา ชั่วคราวในอาคารบูรณาการร่วมที่ใดบ้าง ซึ่ง

สำนักงานชั่วคราวจะใช้พื้นที่ประมาณ 1,000 ตารางเมตร สำหรับที่คุมขังชั่วคราวระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี อาจจะต้อง แยกสร้างออกมาจากอาคารบูรณาการร่วมเพื่อให้ ปลอดภัย โดยใช้งบประมาณไม่เกินสิบล้านบาท ซึ่งจะไม่ใช่เรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขังภายหลังศาล มีคำพิพากษาที่จำเป็นต้องใช้พื้นที่เป็น 10 ไร่

(2) ปัจจุบันมีการย้ายเรือนจำที่อยู่ กลางเมืองในหลายจังหวัดจำนวนมาก และมีข้อตกลงของกระทรวงมหาดไทย เมื่อมีการย้าย เรือนจำออกให้จังหวัดสามารถพัฒนาและ ใช้พื้นที่เรือนจำนั้นเป็นที่สาธารณะได้ อย่างไร ก็ตามอาคารต่าง ๆ ที่เคยมีควบคู่กับเรือนจำที่ ย้ายออกมีความสมบูรณ์และพร้อมใช้งาน ซึ่ง สามารถใช้เป็นอาคารบูรณาการร่วมได้ เช่นนี้ อาจเสนอให้สามารถใช้พื้นที่เดิมของเรือนจำที่ ย้ายออกเป็นอาคารบูรณาการร่วมได้ซึ่งจะเป็น การประหยัดงบประมาณและไม่ต้องไปจัดหา พื้นที่ใหม่

(3) โดยหลักการกระทรวงยุติธรรม พยายามจะยกระดับมาตรฐานของเรือนจำให้ เป็นสากล คือ ต้องมีพื้นที่ของเรือนจำเอง ไม่ใช่ การย้ายผู้ต้องขังระหว่างเรือนจำ ประกอบกับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีนโยบาย ชัดเจนว่า หากมีการเปิดศาลชั้นต้นใหม่ หน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมอาจจะยังไม่เปิดตาม หากยังไม่มีความพร้อม การเกลี่ยอัตรากำลัง ไปรองรับการเปิดทำการของศาลชั้นต้นใหม่ จะ เป็นการสร้างภาระแก่หน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมมากเกินไปความจำเป็น แต่กระทรวง ยุติธรรมจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพของ หน่วยงานให้มีความเข้มแข็งที่จะรองรับการเปิด ศาลชั้นต้นได้แบบยั่งยืน

3.3 แนวทางการจัดหาสถานที่

(1) สำหรับแนวทางการจัดหาสถานที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง คือ ให้กรมธนารักษ์หรือหน่วยงานที่ครอบครองพื้นที่จัดหาที่ดินตามขนาดที่กระทรวงยุติธรรมต้องการ และบริษัทธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ฯ เป็นผู้สร้าง หรือ ให้กรมธนารักษ์หาพื้นที่และให้แต่ละส่วนราชการไปของบประมาณก่อสร้างเอง ซึ่งจะประสบปัญหาแบบเดิม คือ แม้กรมธนารักษ์สามารถหาที่ดินให้ได้ แต่ถ้างบประมาณไม่ทันตามระยะเวลาที่กำหนดต้องคืนพื้นที่ให้กับกรมธนารักษ์

(2) การจัดหาที่ดินของสำนักงานศาลยุติธรรมที่ผ่านมา จะขอเพื่อสำนักงานอัยการสูงสุดด้วย เนื่องจากมีประสานงานถึงความต้องการและความจำเป็นอย่างต่อเนื่อง สำนักงานอัยการสูงสุดจะได้รับการจัดสรรที่ดินด้วย สำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ หากได้มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง สำนักงานศาลยุติธรรมอาจจะรับไปดำเนินการขอพื้นที่เพื่อด้วย สำหรับข้อเสนอที่ให้กรมธนารักษ์เป็นผู้จัดหาที่ดิน ในทางปฏิบัติกรมธนารักษ์มักจะแจ้งให้สำนักงานศาลยุติธรรมไปทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่ครอบครองพื้นที่นั้นเอง อย่างไรก็ตาม นอกจากกรมธนารักษ์ที่ครอบครองที่ดินแล้ว ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่สำนักงานศาลยุติธรรม เคยไปหาหรือและได้รับการจัดสรรที่ดิน เช่น กรมทางหลวง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่การแลกเปลี่ยนพื้นที่กับหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมก็เป็นอีกวิธีการหนึ่ง ดังนั้นเรื่องการจัดหาที่ดินอาจต้องพิจารณาไว้หลาย

แนวทาง สำหรับการให้บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ฯ เป็นผู้สร้าง อาจต้องเปรียบเทียบกับการสร้างศูนย์ราชการฯ และพิจารณาถึงข้อดีข้อเสีย

(3) ข้อเสนอการจัดหาสถานที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน แนวทางที่ 1 การมอบหมายให้บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ฯ เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดหาที่ดิน และงบประมาณในการสร้างอาคารโดยกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดรายละเอียด จะช่วยประหยัดงบประมาณ แก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับหน่วยงานที่จะจัดตั้งในอนาคตแต่จำเป็นต้องมีการหารือในรายละเอียดและประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบริษัทธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ฯ ต้องพิจารณาความคุ้มค่าของวิธีนี้ สำหรับแนวทางที่ 2 การมอบหมายให้กรมธนารักษ์เป็นผู้จัดหาที่ดินและหน่วยงานต่าง ๆ จัดสร้างอาคารเอง อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณหากมาไม่ทันกำหนดเวลาและต้องส่งคืนพื้นที่ซึ่งอาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเดิมได้

■ วิเคราะห์

การจัดตั้งศาลยุติธรรมตามแผนประจำปี ดังที่กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่าย่อมส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการในการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมได้แก่ กรมคุมประพฤติ กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ยังประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้านทั้งในเรื่อง

การจัดหาพื้นที่เพื่อรองรับการก่อสร้างอาคาร ที่ทำการ การจัดสรรอัตรากำลัง และการได้รับ จัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างที่ทำการส่งผล ให้เมื่อมีการเปิดทำการของศาลแล้ว หน่วยงาน

ในกระบวนการยุติธรรมต้องเช่าอาคาร และ เกลี่ยอัตรากำลังภายในหน่วยงาน โดยมีข้อมูล สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อมูลสรุปความต้องการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมปี 2557-2558

ศาลจังหวัด	อัตรา กำลัง (คน)	งบ บุคลากร (ล้านบาท)	งบ ครุภัณฑ์ (ล้านบาท)	งบ ดำเนินงาน (ล้านบาท)	พื้นที่ ที่ต้องการ (ไร่)	งบประมาณ ก่อสร้าง อาคาร บูรณาการ รวม (ล้านบาท)	งบค่าเช่า ระหว่าง ก่อสร้างอาคาร บูรณาการรวม (ล้านบาท)	ประมาณ ก่อสร้าง เรือนจำ (ล้านบาท)
1. ศาลจังหวัด พิจิตร จังหวัด นครราชสีมา	65	17.5	12	9.3	8 - 10	70.4	1	120
2. ศาลจังหวัด วิเชียรบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์	71	20	12.05	9.6	8 - 10	70.4	1.3	120
3. ศาลจังหวัด สอยดาว จังหวัด เชียงใหม่	66	17.9	12.05	9.4	8 - 10	70.4	1.1	120
รวม	202	55.4	36.1	28.3	24-30	211.2	3.4	360

1. ศาลจังหวัด

(1) ตามแผนงานของสำนักงานศาลยุติธรรม มีแผนการจัดตั้งศาลแบ่งเป็น 2 ระยะ แบ่งเป็น ศาลที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งและเปิดทำการแล้ว ศาลที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งอยู่ระหว่างการเสนอพระราชกฤษฎีกาเปิดศาล ศาลที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งแต่ยังไม่เปิดทำการและ ศาลที่อยู่ระหว่างการทบทวนแผนหรือการศึกษา ของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งศาล รวมทั้ง 7 ศาล โดยหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรม โดยเฉพาะหน่วยงานในสังกัดกระทรวง

ยุติธรรมยังคงมีข้อขัดข้อง เช่น กรมบังคับคดีมี ข้อขัดข้องในด้านสถานที่เปิดทำการและขาดแคลน อัตรากำลัง กรมราชทัณฑ์ยังมิได้ก่อสร้างเรือนจำ เพื่อรองรับการเปิดทำการศาลจังหวัดทั้งหมด โดยมีที่ดินที่ได้จัดสรรไว้แล้ว 5 แห่ง อยู่ระหว่างการขอใช้ที่ดิน 4 แห่ง และกำลังจัดหาที่ดิน อีก 3 แห่ง

(2) ในการเปิดทำการศาลจังหวัด หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กรมคุม ประพฤติกรมบังคับคดี และกรมราชทัณฑ์ จำเป็น ที่จะต้องเตรียมความพร้อมในด้านที่ทำการ

อัตรากำลัง และงบประมาณ โดยในด้านพื้นที่หน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่ได้ได้รับการจัดสรรพื้นที่ที่มีเพียงกรมราชทัณฑ์ ที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ไว้แล้ว 5 แห่ง ส่วนอัตรากำลัง และงบประมาณหน่วยงานยังไม่รับการอนุมัติแต่อย่างใด โดยความต้องการอัตรากำลังและงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละสำนักงาน ในแต่ละเขตศาล

(3) หากศาลยุติธรรมเปิดที่ทำการแห่งใหม่ โดยที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กรมคุมประพฤติ กรมบังคับคดีและกรมราชทัณฑ์ ยังไม่สามารถหาสถานที่ก่อสร้างอาคารสำนักงานถาวรได้ จำเป็นจะต้องเช่าอาคาร ซึ่งในข้อเท็จจริงจะตั้งอยู่กระจัดกระจายและอยู่ห่างไกลจากชุมชน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งจะเป็นภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทั้งในส่วนการให้บริการของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมและของประชาชนที่มาเข้ารับบริการ

2. ศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

(1) สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอแผนเปิดทำการศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ในปีงบประมาณ 2557-2559 จำนวน 6 ศาล แต่ไม่ได้รับงบประมาณ ปีงบประมาณ 2557

(2) กรณีการจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภออื่น ๆ ในเขตจังหวัด จากการพิจารณาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลแล้วพบว่า การเปิดทำการศาลชั้นต้นไม่มีผลกระทบต่อความยุติธรรมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชน

และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 8 (2) กำหนดให้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในทุกจังหวัดและให้มีอำนาจตลอดจังหวัดนั้น ดังนั้นการจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภออื่น ๆ ในเขตจังหวัดนั้น ๆ จึงไม่มีผลต่อเขตอำนาจศาล เพราะศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ละจังหวัดจะมีหนึ่งศาล และมีอำนาจครอบคลุมตลอดเขตพื้นที่ปกครองทั้งจังหวัด และโดยที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนครอบคลุมทุกจังหวัด การเปิดทำการศาลจึงไม่กระทบต่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่อย่างไรก็ดีในปัจจุบันแม้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะได้เปิดทำการไปแล้ว แต่ยังคงทั้งที่ทำการถาวร อัตรากำลัง และงบประมาณ จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านที่ทำการ อัตรากำลัง และงบประมาณในแต่ละสำนักงานด้วย

(3) กรณีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ตามมาตรา 8 วรรคท้าย ซึ่งจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกาและให้ระบุเขตอำนาจเดิมหรือแผนกเดิมและแผนกที่จัดตั้ง กรณีดังกล่าวอาจกระทบต่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องมีบุคลากรที่ตั้งสำนักงาน และงบประมาณที่ดำเนินการ โดยในปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งแผนกในจังหวัดใด แต่เนื่องจากปริมาณคดีในศาลที่อยู่ในอำเภอมีจำนวนมาก และเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้ดำเนินการมอบอำนาจให้ผู้พิพากษาไปพิจารณาคดีในศาลจังหวัดที่อยู่ในอำเภอ ซึ่งกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ

เยาวชนจะมอบหมายเจ้าหน้าที่ไปดำเนินในศาลนั้น ๆ ด้วย

■ สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้แล้วนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเบื้องต้นพบว่าการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นในภาพรวมมีสภาพปัญหาอย่างน้อยใน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดเตรียมที่ดินและสถานที่เพื่อก่อสร้างอาคารที่ทำการ การจัดสรรอัตรากำลัง และการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งข้อมูลความต้องการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมในแต่ละปีงบประมาณ ปรากฏรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น เพื่อให้หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมได้แก่ กรมคุมประพฤติ กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการและบูรณาการการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมดังนี้

1. การเสนอแผนการจัดตั้งศาลชั้นต้นให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติให้ความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

แม้ที่ผ่านมาสำนักงานศาลยุติธรรมจะได้เสนอแผนการจัดตั้งศาลชั้นต้นในแต่ละปีล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 5 ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอยู่แล้ว แต่เพื่อให้มีการบูรณาการจัดทำข้อมูลใน

การจัดเตรียมความพร้อมของทุกหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานอื่นในระดับนโยบายร่วมกัน สำนักงานศาลยุติธรรมควรเสนอแผนการจัดตั้งศาลชั้นต้นให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้แทนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นกรรมการ ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการช่วยสนับสนุนข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการจัดเตรียมที่ดินและสถานที่เพื่อก่อสร้างอาคารที่ทำการ การจัดสรรอัตรากำลัง และการสนับสนุนงบประมาณ ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

2. การจัดหาสถานที่เพื่อก่อสร้างสถานที่ทำการของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น

ประสานกับบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด เป็นผู้จัดหาที่ดิน จัดสร้างอาคารสำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งจัดหาพัสดุครุภัณฑ์ ในลักษณะเดียวกันกับการสร้างอาคารศูนย์ราชการฯ แจ้งวัฒนะ เพื่อรองรับการจัดตั้งและเปิดทำการศาลชั้นต้นของสำนักงานศาลยุติธรรม หรืออาจมอบหมายให้กรมธนารักษ์หรือกรมที่ดินเป็นผู้จัดหาที่ดินแล้วให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการจัดสร้างอาคารที่ทำการของตนเอง ตามแนวทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรผลักดันให้มีการกำหนดแนวทางในการใช้พื้นที่และอาคารของหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมในลักษณะอาคารบูรณาการควบคู่กันไปด้วย

3. สร้างกระบวนการสร้างการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหาในเรื่องความไม่พร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม

ควรมีกระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพปัญหาในเรื่องความไม่พร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นให้กับสำนักงานงบประมาณ สำนักงาน ก.พ. และสำนักงาน ก.พร. เพื่อให้มีการเสนอคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรงบประมาณ และการจัดสรรอัตรากำลัง ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ทำในภาพรวมและเป็นการบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณแผ่นดิน และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการและประชาชน

อนึ่ง คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2558 เรื่อง แผนงานในการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรม ประจำปี พ.ศ. 2559 เห็นชอบให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป ดังนี้

1. หลักการกำหนดกรอบมาตรฐานอัตรากำลัง พื้นที่ และงบประมาณขั้นต่ำของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรมต่อหนึ่งแห่ง

2. กรอบอัตรากำลัง พื้นที่ งบประมาณของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมสำหรับศาลที่เปิดทำการตั้งแต่ 1 เมษายน พ.ศ. 2556 – 1 เมษายน 2558 และศาลจังหวัดที่จะ

เปิดทำการในปีงบประมาณ 2559

3. แนวทางการจัดหาที่ดินเพื่อจัดสร้างอาคารบูรณาการร่วมสำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้น ดังนี้

(1) การจัดหาที่ดินโดยกระทรวงยุติธรรมดำเนินการ มี 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การหาพื้นที่ที่มีอยู่ของหน่วยงานภายในกระทรวงยุติธรรม และแนวทางที่ 2 การหาพื้นที่จากหน่วยงานภายนอกที่มีพื้นที่ในครอบครอง

(2) การขอความร่วมมือสำนักงานศาลยุติธรรมในการจัดหาที่ดินสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินการจัดสร้างอาคารที่ทำการถาวรของตนเองไปพร้อม ๆ กับการจัดตั้งศาลชั้นต้นๆ ของสำนักงานศาลยุติธรรม

4. ให้ขอความร่วมมือสำนักงานศาลยุติธรรมส่งร่างแผนการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรมให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) พิจารณาความจำเป็น ความคุ้มค่า ภาระงบประมาณของรัฐและความพร้อมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนประโยชน์ของประชาชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมรองรับการจัดตั้งศาล

■ เอกสารอ้างอิง

ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. (2548). รายงานการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับระบบศาลและวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยทั้งในและต่างประเทศ

- (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (2550). **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2543). **คู่มือปฏิบัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรม** (ฉบับใหม่ พ.ศ. 2543). กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2558). รายงานการประชุมเพื่อพิจารณาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดสำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาล เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2558.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2558). เอกสารการประชุมคณะอนุกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรม.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2558). แผนจัดตั้งศาลจังหวัดและศาลแขวง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2562

